

СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 338.22.01
JEL Classification: F02; F52; H00

МІЖНАРОДНІ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: КОМПЛЕКСНІ ПІДХОДИ

©2020 ВАШАЙ Ю. В., ЖЕМБА А. Й.

УДК 338.22.01
JEL Classification: F02; F52; H00

Вашай Ю. В., Жемба А. Й.

Міжнародні системи оцінки економічної безпеки держави: комплексні підходи

Статтю присвячено аналізу міжнародних підходів до оцінки стану економічної безпеки держав та їх рейтингування в світових економічних рейтингах. Актуальність теми зумовлена тим, що дедалі ширшого застосування для проведення макроекономічного аналізу набувають методики світових рейтингових агентств, які на підставі комплексу економічних індексів ранжують країни в певних економічних сферах. Це впливає на їх інвестиційну привабливість і потребує наукового аналізу для можливостей управління економічною безпекою. Метою статті є дослідження комплексних світових методик оцінки економічної безпеки задля оцінки можливостей їх застосування для макроекономічного аналізу в Україні. У статті систематизовано підходи до аналізу економічної безпеки в розрізі їх основних шкіл і фундаментальних положень. Визначено особливості оцінки глобальних економічних індексів, досліджено їх переваги та недоліки. Автори дійшли висновку, що оцінка економічної безпеки держави однобічно, із використанням лише одного із агрегованих індексів, не дасть змоги повноцінного макроекономічного аналізу. Застосування в міжнародній практиці показників, що базуються виключно на фінансових аналітичних даних, доцільне для оцінки кредитоспроможності, фінансової стійкості країни, проте є недостатнім для внутрішнього управління. Зв'язок економічної і національної безпеки має ієрархічний вигляд, якщо розглядати економічну безпеку складовою національної безпеки. Проте в сучасному світі потужного ускладнення суспільно-політичних зв'язків можна розглядати економічну та національну безпеку як тотожні поняття, зважаючи на те, що економічний контекст присутній практично у всіх сферах національної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, міжнародна модель національної безпеки, міжнародні організації, глобальні економічні індекси, індикатор економічної безпеки, макроекономічний аналіз

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-4-10>

Табл.: 4. **Бібл.:** 20.

Вашай Юлія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: y.v.vashai@nuwm.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0664-0485>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-8542-2018>

Жемба Алла Йосипівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: a.i.zhemba@nuwm.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0268-3258>

Scopus Author ID: 57212333453

UDC 338.22.01
JEL Classification: F02; F52; H00

Vashai Y. V., Zhemba A. Y. International Systems for Assessing the Economic Security of a State: Some Integrated Approaches

The article is dedicated to analyzing the international approaches to assessing the state of economic security at the state level and countries' place in the world economic ratings. The urgency of the topic lies in the fact that the methods of world rating agencies, which rank countries in certain economic spheres based on a set of economic indices, are becoming more and more widely used in macroeconomic analysis. This affects their investment attractiveness and requires scientific analysis to carry out economic security management. The article aims at studying the complex global methods of assessing economic security in order to see, whether it is possible to apply them for macroeconomic analysis in Ukraine. The article systematizes the approaches to the economic security analysis in terms of their main schools and fundamental provisions. Peculiarities of measuring global economic indices have been determined, their advantages and disadvantages have been analyzed. The authors have come to conclusion that narrow assessment of the state economic security, by a single aggregate index only, does not provide valuable macroeconomic analysis. International practice shows that using indices, which are based solely on financial analytical data, is only appropriate for assessing a country's creditworthiness and financial stability, but is insufficient for internal management. If we consider economic security as a part of national

security, then the connection between economic and national security becomes one of a hierarchical nature. However, nowadays, when the social and political ties become more and more complicated, economic and national security can be considered as identical concepts, given that economic context is present in almost all areas of national security.

Keywords: economic security, economic security indicator, global economic indices, international model of national security, international organizations, macro-economic analysis.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 20.

Vashai Yulia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Enterprise Economics and International Business, National University of Water and Environmental Engineering (11 Soborna Str., Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: y.v.vashai@nuwm.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0664-0485>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-8542-2018>

Zhemba Alla Yo. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Enterprise Economics and International Business, National University of Water and Environmental Engineering (11 Soborna Str., Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: a.i.zhemba@nuwm.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0268-3258>

Scopus Author ID: 57212333453

Вступ. Управління економічною безпекою держави має базуватись на достовірних показниках, що відображають стан безпеки, наявність і ймовірність виникнення загроз. Кожна країна, зважаючи на особливості національних систем оцінки макроекономічних показників, застосовує як власне терміни, пов'язані з економічною безпекою, – «стійкість», «надійність», «ризик», «національна сила» тощо, так і методику їх розрахунку, показники-індикатори, граничні показники та рейтингові моделі.

При цьому дедалі більшого значення набувають глобальні економічні індекси, що розраховуються відомими світовими рейтинговими агентствами. Оперування різними показниками оцінки економічного стану країни, зведення їх до єдиної системи є важливою передумовою оцінки економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан економічної безпеки має вагоме значення на рівні, а отже, методиці її оцінки присвячені дослідження багатьох зарубіжних вчених. Разом із різними методиками оцінки рівня ризику в державі та її економічної безпеки в світі існують різноманітні системи й моделі національної безпеки, а саме:

- американська – орієнтована на поєднання зовнішньої та внутрішньої безпеки, яку використовують за взірцем більшість держав;
- японська – з акцентом на внутрішню соціальну безпеку;
- китайська, яка є найконцентрованішим виразом систем безпеки соціалістичних держав;
- системи, властиві державам, які нещодавно здобули незалежність, а також здійснюють глибоку переорієнтацію свого розвитку [1, с. 52].

Дослідження питань оцінки економічної безпеки держави на міжнародному рівні згідно з різними методиками здійснюють зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема, Вестинг А., Грі Б., Кахлер М., Ламберт Д., Мантінуб С., Тамошюнене Р., Окїта С., Франк М., Волощук Р., Горда С., Єдинак В., Давиденко С., Єгорова О., Качинський А., Кваша Т., Маргасова В., Полумієнко С. та ін. Вчені здійснюють систематизацію методик оцінки економічної безпеки на

глобальному рівні, аналіз часткових і комплексних індексів економічної безпеки.

Проте існує необхідність подальших наукових досліджень за зазначеним напрямком у зв'язку із тим, що системно на державному та міждержавному рівні виникають нові виклики, загрози економічній безпеці, які слід чітко ідентифікувати з метою нейтралізації.

Метою статті є дослідження комплексних світових методик оцінки економічної безпеки задля оцінки можливостей їх застосування для макроекономічного аналізу в Україні.

Викладення основного матеріалу. Проведення оцінки економічної безпеки потребує вирішення низки цілей, зокрема:

- визначення поточного стану економічної безпеки на основі фінансово-економічних результатів;
- оцінювання ймовірності настання ризиків і загроз для економічної безпеки держави;
- оцінювання масштабів понесених чи потенційних втрат під дією загроз економічній безпеці;
- визначення можливого впливу заходів економічної політики стосовно розвитку чи протидії загрозам на складові та рівень економічної безпеки [2].

У світовій практиці існують різні підходи як власне до назви таких показників, так і до їх складу, порогових значень і вагомості. Поняття «індикатор економічної безпеки» є розповсюдженим тільки в країнах колишнього СРСР (переважно в Російській Федерації, Білорусі, Україні), в інших країнах такі індикатори мають інші назви – інтегральний показник надійності країни, індекс комплексної національної сили, глобальний індекс національної міцності [3].

Методичні аспекти діагностики економічної безпеки також у світовій практиці різняться. Російський дослідник Рима Тамошюнене групує підходи до оцінки економічної безпеки таким чином (табл. 1).

Світовими рейтинговими агентствами розраховується широке коло узагальнюючих індексів діяльності країн, на основі яких формуються світові та регіональні рейтинги. Серед таких індексів найбільш популярними

Таблиця 1

Система підходів до аналізу економічної безпеки

№ з/п	Назва підходу	Основні положення	Основні школи
1	Азійський підхід (макроекономічний)	У широкому розумінні поняття «безпека» включає військову, економічну, енергетичну, екологічну безпеку тощо, які мають важелі для подолання конкретних ризиків для кожного з видів безпек. Таким чином, відбувається перехід від загроз до вразливості та ризиків	1. Російська школа, яка намагалася кількісно оцінити економічну безпеку, використовуючи критичні значення. 2. Підхід, розроблений професором Ліно Брігульо. Його модель представляє економічну безпеку з точки зору національної економічної вразливості та спроможності до опору (протидія кризам і поглинання шоку)
2	Англо-саксонський підхід (індивідуальний)	Зважаючи на зміни на міжнародному ринку та трансформації, що відбулися на внутрішньому ринку, економічна безпека має тенденцію до накопичення нових, важливих питань для самого існування людства. І центральною є модель економічної безпеки особистості, що передбачає стабільні доходи та інші джерела з метою підтримання рівня життя в теперішньому та передбачуваному майбутньому	1. Підхід Міжнародної організації праці, згідно з яким поділили 90 країн, що піддаються аналізу (85 % населення світу), на чотири категорії (лідери, прагматики, звичайні, виконуючі багато обов'язків). 2. Американська школа, яка обчислює індекс економічної безпеки (ESI) для США. показує, що економічна незахищеність непропорційно впливає на менш захищені верстви населення, але суттєво зросла для всіх американців

Джерело: [4]

є індекс людського розвитку, глобальний індекс миру, індекс глобалізації, індекс економічної свободи, індекс успішності країн, індекс політичного ризику, індекс сприй-

няття корупції, індекс демократії, глобальний інноваційний індекс тощо. Характеристику цих індексів наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Особливості оцінки глобальних економічних індексів

Назва індексу	Основні показники, що включені до розрахунку
1	2
Індекс людського розвитку Human Development Index	Враховує такі показники: 1. Очікувана тривалість життя – оцінює довголіття. 2. Рівень грамотності населення країни (середня кількість років, витрачених на навчання) та очікувана тривалість навчання. 3. Рівень життя, оцінений через ВНД на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС) в доларах США
Глобальний індекс миру Global Peace Index	15 ідентифікаторів для кожної із країн з трьох тематичних галузей: рівень соціальної безпеки; ступінь поточних внутрішніх і міжнародних конфліктів; ступінь милітаризації
Індекс глобалізації KOF Index of Globalization	Вимірює економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації. Індекс включає 42 різні змінні. Економічна глобалізація включає в себе торгові потоки та фінансові потоки. Фактично глобалізація торгівлі визначається на основі торгівлі товарами та послугами. Де-юре глобалізація торгівлі містить митні тарифи, податки та торговельні обмеження. Фактична фінансова глобалізація включає іноземні інвестиції в різних категоріях. Де-юре фінансова глобалізація складається з інвестиційних обмежень, відкритості рахунку капіталу та міжнародних інвестиційних угод. Соціальна глобалізація включає в себе особисті контакти, інформаційні потоки і культурну глобалізацію. Де-факто політична глобалізація вимірюється в кількості посольств і міжнародних неурядових організацій, а також участь в миротворчих місіях ООН. Політична глобалізація де-юре включає змінні, що стосуються членства в міжнародних організаціях та міжнародних договорах
Індекс економічної свободи Index of Economic Freedom	Базується на 10 індексах, які оцінюються за шкалою від 0 до 100: свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, державні витрати, грошова свобода, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода трудових стосунків
Індекс недієздатності держав Failed States Index	Оцінка виробляється за такими складниками: демографічний тиск (визначається густотою населення та наявністю протиборчих етнічних груп); рівень еміграції; рівень економічної нерівності; економічне становище; криміналізація держави; роздрібненість у силових структурах й еліті;

1	2
	переміщення біженців усередині країни; зростання реваншистських настроїв; кількість послуг держави; дотримання законів і прав людини; зовнішнє втручання (ризик іноземного втручання в політичні й військові суперечки, а також залежність від зовнішнього фінансування)
Глобальний інноваційний індекс Global Innovation Index	Для оцінки використовують 80 параметрів, які дають повну картину інноваційного розвитку, включаючи огляд політичної ситуації, стану освіти, рівня розвитку інфраструктури та бізнесу
Індекс продовольчої безпеки Global Food Security Index	Включає оцінку продовольчої безпеки за 28 індикаторами, що визначаються за такими групами показників: цінова доступність продовольства; фізична доступність; якість та безпека; природні ресурси та стійкість
Індекс глобальної конкурентоспроможності The Global Competitiveness Index	Всі змінні об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність: якість інститутів, інфраструктура, макроекономічна стабільність, здоров'я і початкова освіта, вища освіта і професійна підготовка, ефективність на ринку товарів і послуг, ефективність на ринку праці, розвиненість фінансового ринку, рівень технологічного розвитку, розмір внутрішнього ринку, конкурентоспроможність компаній, інноваційний потенціал
Індекс легкості ведення бізнесу Ease of Doing Business Index	Базується на десяти внутрішніх індикаторах: розпочинання бізнесу; робота з дозволами на будівництво; отримання електропостачання; реєстрація майна; отримання кредиту; захист прав інвесторів; сплата податків; міжнародна торгівля; забезпечення контрактів; закриття підприємства

Джерело: зведено авторами за [5–13]

Наведений перелік індексів не є вичерпним, міжнародними рейтинговими агентствами визначається ряд інших показників, що так чи інакше характеризують результати певних економічних явищ. Кожен із них має свої переваги, методичні особливості і специфічний набір індикаторів. Однак, як зазначає Качинський А. Б., ці індекси не можуть бути використаними для оцінки стану національної безпеки, оскільки вони не враховують:

- основні закономірності виникнення загроз у системах різного функціонального призначення, за винятком, певною мірою індексу політичного ризику;
- структурні зв'язки між окремими особами, суспільством і державою;
- період – той факт, що індекс зазвичай складають у певний проміжок часу у відсотках до вихідної цифри, яку беруть за 100 %;
- досягнення реального практичного ефекту [14].

У світі розгляду питань економічної безпеки на міжнародному рівні цікавою є методологія, запропонована Комісією ООН за програмами розвитку (UNDP) з аналізу економічної безпеки держави. Згідно з цією методикою рівень національної безпеки визначається трьома факторами: рівнем економіки, рівнем освіти та правами людини. Рівень економіки вимірюється у ВВП на душу населення, рівень освіти – кількістю років, протягом яких вчиться в цьому суспільстві «середньостатистична» людина, права людини характеризуються спеціальним індексом, який розраховується за спеціально затвердженою методикою [15].

Індекс комплексної національної сили, розроблений в Японії, але нині використовується в Китаї й Індії, а модифікування його, крім того, здійснювали вчені США, Великої Британії, Німеччини й інших країн. Як зведений показник рівня національної сили використовується згортка трьох груп показників: перша – характеризує здатність країни робити свій внесок у розвиток світового співтовариства, друга – здатність країни до «виживання», третя – мож-

ливість здійснювати силовий тиск. Оцінка «комплексної національної сили» включає в себе різноманітні фактори, зокрема: розмір території, географічні умови, природні і трудові ресурси, демографічні характеристики, економічний розвиток, обороноздатність, соціальні умови, рівень міжнародного впливу, індикатори стану культури тощо. До основних економічних факторів віднесено розмір ВВП і місце країни за його обсягом у світі (табл. 3) [3].

Як видно із переліку наведених індикаторів, економічні показники присутні практично в усіх розрахункових групах ресурсів, тому чіткого виділення економічної складової в комплексній національній силі немає.

Заснована в Женеві фірма Business Environment Risk Intelligence SA три рази на рік BERI обчислює за власною методикою індекс ділових ризиків. Індекс BERI охоплює чотири типи рейтингів. Це – Індекс політичного ризику (PRI), Індекс операційного ризику (ORI), Коефіцієнт випромінювання та Репатріації (R-фактор) та Комбінований показник, який являє собою комбінацію трьох інших. Для кожного з них публікується оцінка поточної ситуації, а також однорічний та п'ятирічний прогноз [16].

У Білорусі було розроблено свій кількісний підхід до оцінювання економічної безпеки держави. Згідно з цією методикою показники, що характеризують стан економічної безпеки, є такими: ВВП, номінальна заробітна плата, експорт, імпорт, частка зовнішнього держборгу в ВВП, золотовалютні резерви, чистий прибуток організацій, інфляція, інвестиції, частка збиткових організацій. Рівень досягнення безпеки щодо кожної компоненти в цьому підході визначається як середньозважена величина на основі ранжування системи обраних показників і відповідних їм вагових коефіцієнтів (визначаються теж методом ранжування) [18].

У кінці 2011 року на тлі економічної та фінансової кризи у Європейському Союзі було введено процедуру виявлення макроекономічних дисбалансів (Macroeconomic Imbalance Procedure – MIP), що є інструментом оператив-

Таблиця 3

Складові індексу комплексної національної сили [17]

Тип ресурсів	Середня вага	Індикатор
Економічні ресурси	0.2	ВВП, ПКС (паритет купівельної спроможності)
Людський капітал	0.1	А. Працездатне населення у віці 15–65
		В. Середній людський капітал. Кількість років, витрачених на навчання
		С. Загальний людський капітал, $C=A*B$
Природні ресурси	0.1	Роялті та ліцензійні платежі (надходження) за виробництво електрики
		Комерційне використання енергоресурсів
		Посівні площі сільськогосподарських культур
		Витрати свіжої води
Ресурси капіталу	0.1	Валові внутрішні інвестиції
		Ринкова величина капіталу
		Чисті прямі іноземні інвестиції
Технологічні ресурси та ресурси знань	0.2	Кількість персональних комп'ютерів
		Користувачі Інтернету
		Патентні заявки, подані жителями-резидентами
		Науково-технічні журнальні статті
		Витрати на НДР
Урядові ресурси	0.1	Витрати центрального уряду
Військові ресурси	0,1	Військовослужбовці
		Військові витрати
Міжнародні ресурси	0.1	Експорт товарів і послуг
		Імпорт товарів і послуг
		Роялті та ліцензійні платежі, надходження
		Роялті та ліцензійні платежі, сплата

ного виявлення загроз економічній безпеці країн-членів ЄС. Із цією метою було обрано невеликий перелік релевантних, практичних, простих, вимірних і доступних індикаторів, який періодично переглядається, зважаючи на наявні та прогнозовані тенденції в розвитку економіки. Були встановлені порогові значення індикаторів, котрі підлягають періодичному коригуванню [19].

Показники МІР охоплюють зовнішні та внутрішні дисбаланси, позиції конкурентоспроможності та тенденції на ринку праці. Вони розраховуються з декількох статистичних областей, дотримуючись конкретних систем забезпечення якості, включаючи національні рахунки, статистику платіжного балансу, статистику цін, статистику процедури надмірного дефіциту (ППД) та статистику ринку праці [20].

Усі показники повинні бути вивчені на предмет їх внеску в проблемні макроекономічні дисбаланси. Зокрема, нагляд за державним боргом згідно з новим регулюванням обмежуватиметься його внеском у макроекономічні дисбаланси, оскільки стійкість державних фінансів вже охоплена показниками SGP.

Індикатор еволюції безробіття повинен читатися разом з іншими, більш перспективними показниками та використовуватися для кращого розуміння потенційної серйозності макроекономічних дисбалансів з точки зору їх

можливої ймовірності та спроможності економіки пристосуватися [20].

Український дослідник А. Б. Качинський наводить такий перелік граничних значень розвитку суспільства, що вважаються катастрофічними в світовій практиці (табл. 4).

Як видно із наведеної таблиці, в основу якої покладено метод аналогій – встановлення гранично-критичних значень показників на основі світового історичного досвіду, дуже тісно пов'язані між собою показники економічної, соціальної, екологічної, політичної безпеки. Зв'язок настільки тісний, що досягнення критичного значення одним із показників може понести за собою значні соціально-економічні втрати, які позначаються на багатьох сферах життєдіяльності суспільства.

Висновки. Підсумовуючи короткий огляд світових методик і підходів до оцінки економічної безпеки, можна дійти декількох висновків:

Світовими рейтинговими агентствами розраховується широке коло узагальнюючих індексів діяльності країн, на основі яких формуються світові та регіональні рейтинги.

Серед таких індексів найбільш популярними є індекс людського розвитку, глобальний індекс миру, індекс глобалізації, індекс економічної свободи, індекс несприятливості країн, індекс політичного ризику, індекс сприйнят-

Граничні значення розвитку суспільства, що вважаються катастрофічними у світовій практиці [14]

№ з/п	Назва показника	Гранично-критичне значення	Імовірнісні соціально-політичні наслідки
1	Рівень промислового виробництва	30–40 %	Деіндустріалізація країни
2	Частка імпортованих продуктів харчування	30 %	Стратегічна залежність країни від імпорту
3	Частка в експорті продукції обробної промисловості	45 %	Колоніально-сировинна структура економіки
4	Частка в експорті високотехнологічної продукції	10–15 %	Технологічне відставання економіки
5	Частка у ВВП державних асигнувань на науку	2 %	Руйнування науково-технічного потенціалу
6	Співвідношення доходів 20 % найбагатших і найбідніших громадян	10:1	Антагонізація соціальної структури
7	Частка населення, яка живе за межею бідності	10 %	Люмпенізація населення
8	Співвідношення мінімальної і середньої заробітної плати	1:3	Декваліфікація і пауперизація робочої сили
9	Рівень безробіття	8–10 %	Зростання соціально-знедоленого населення
10	Умовний коефіцієнт депопуляції	1	Перевищення смертності народжуваності
11	Сумарний коефіцієнт народжуваності	2,14–2,15	Відсутність простої зміни населення
12	Середня тривалість життя населення	75–79	Зниження життєздатності країни
13	Частка осіб старших за 65 років у загальній чисельності населення	7 %	Старіння населення
14	Надходження для екологічної безпеки, % від ВВП	5 % (Німеччина)	Загроза екологічної катастрофи
15	Екологічні втрати, % до ВВП	5 %	Життєбезпека довкілля
16	Природоохоронні витрати	5 %	Деградація екології
17	Кількість злочинів на 100 осіб	5–6	Криміналізація суспільних відносин
18	Рівень споживання алкоголю, л. абс. на людину за рік	8	Фізична деградація населення
19	Кількість суїцидів на 100 тис. осіб	3 (в Росії до 1917 р.)	Фрустрація масової свідомості
20	Рівень розповсюдженості психічної патології на 1 тис. осіб	284 (1992 р.) 360 (2010 р.)	Руйнування особистості
21	Частка громадян, які виступають за кардинальну зміну політичної системи	40 %	Делегітимізація влади
22	Рівень довіри населення до центральних органів влади	25 %	Відторгнення влади народом

тя корупції, індекс демократії, глобальний інноваційний індекс тощо.

Кожен із них має свої переваги, методичні особливості і специфічний набір індикаторів, а також окремі застереження щодо застосування. Оцінка економічної безпеки виключно за одним із агрегованих індексів, поширених у світовій практиці, не дасть змоги виявити всі загрози економічній безпеці, зважаючи на певну векторність вказаних індексів.

Застосування в міжнародній практиці показників, що базуються виключно на фінансових аналітичних даних, доцільне для оцінки кредитоспроможності, фінансової стійкості країни, проте для внутрішнього управління не дає відповіді на запитання щодо причин виникнення фінансових проблем, які можуть приховуватись за структурними дисбалансами, політичною та військовою нестабільністю тощо.

Існує дуже тісний зв'язок економічної і національної безпеки. Цей зв'язок має ієрархічний вигляд, якщо розглядати економічну безпеку складовою національної безпеки. Проте в сучасному світі потужного ускладнення суспільно-політичних зв'язків можна розглядати економічну і національну безпеку як тотожні поняття, зважаючи на те, що економічний контекст присутній практично у всіх сферах національної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

- Єдинак В. Світовий досвід розв'язання проблеми забезпечення економічної безпеки. *Економіка та підприємництво. Держава та регіони*. 2009. № 3. С. 51–54.
- Економіка та економічна безпека держави. Теорія та практика : монограф. навч. посіб. / С. Давиденко, О. Єгорова,

В. Приходько, П. Матішак, Я. Голоніч, П. Копінець, М. Мачкінова, М. Добровольська та ін. Ужгород : РІК-У, 2017. 388 с.

3. Кваша Т. К. Волощук Р. В. Підходи до інтегрального оцінювання стану економічної безпеки як складної системи. *Науково-технічна інформація*. 2015. № 3. С. 31–41.

4. Tamošiūnienė R., Munteanub C. Current research approaches to economic security // 1st International Conference on Business Management Universitat Politècnica de València, 2015. DOI: 10.4995/ICBM.2015.1537

5. 2020 Index of Economic Freedom : The Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/about>

6. Doing Business 2019 / International Bank for Reconstruction and Development // The World Bank. URL: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

7. Failed States Index 2019. URL: <https://fundforpeace.org/2019/04/10/fragile-states-index-2019/>

8. Global Food Security Index. URL: <https://foodsecurityindex.eiu.com/Index>

9. Global Innovation Index 2019. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019.pdf

10. Global Peace Index 2019. URL: <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2019/06/GPI-2019-web003.pdf>

11. KOF Globalisation Index // KOF Swiss Economic Institute. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>

12. The Global Competitiveness Index : The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

13. United Nations Development Programme // Human Development Reports. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

14. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень : монографія. Київ : НІСД, 2013. 104 с.

15. Маргасова В. Г. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки регіону. *Науковий вісник ЧДІЕУ. Регіональна економіка*. 2011. № 1 (9). С. 53–61.

16. Business Environment Risk Intelligence. URL: <http://www.beri.com/>

17. Полумієнко С. К., Горда С. Є. Індикативний аналіз процесів національного розвитку. *Математичне моделювання в економіці*. 2016. № 2. С. 65–97.

18. Волощук Р. В. Огляд підходів до інтегрального оцінювання стану економічної безпеки держави. *Індуктивне моделювання складних систем*. 2017. Вип. 9. С. 38–49.

19. Маслій О. А. Методичні засади ідентифікації загроз економічній безпеці держави. *Економіка і регіон*. 2017. № 6. С. 28–34.

20. The Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP) introduced. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/The_Macroeconomic_Imbalance_Procedure_%28MIP%29_introduced#The_MIP_indicators_Data_extracted_in_October_2019

REFERENCES

"Business Environment Risk Intelligence". <http://www.beri.com/>

"Doing Business 2019 / International Bank for Reconstruction and Development". The World Bank. https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

Davydenko, S. et al. *Ekonomika ta ekonomichna bezpeka derzhavy. Teoriia ta praktyka* [Economy and Economic Security of the State. Theory and Practice]. Uzhhorod: RIK-U, 2017.

"Failed States Index 2019". <https://fundforpeace.org/2019/04/10/fragile-states-index-2019/>

"Global Food Security Index". <https://foodsecurityindex.eiu.com/Index>

"Global Innovation Index 2019". https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019.pdf

"Global Peace Index 2019". <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2019/06/GPI-2019-web003.pdf>

"2020 Index of Economic Freedom : The Heritage Foundation". <https://www.heritage.org/index/about>

"KOF Globalisation Index". KOF Swiss Economic Institute. <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>

Kachynskiy, A. B. *Indykatory natsionalnoi bezpeky: vyznachennia ta zastosuvannia yikh hranychnykh znachen* [National Security Indicators: Definition and Application of Their Limit Values]. Kyiv: NISD, 2013.

Kvasna, T. K. Voloshchuk R. V. "Pidkhody do intehralnoho otsiniuvannia stanu ekonomichnoi bezpeky yak skladnoi systemy" [Approaches to Integrated Assessment of the State of Economic Security as a Complex System]. *Naukovo-tekhnichna informatsiia*, no. 3 (2015): 31-41.

Marhasova, V. H. "Zarubizhnyi dosvid zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Foreign Experience in Ensuring the Economic Security of the Region]. *Naukovyi visnyk ChDIEU. Rehionalna ekonomika*, no. 1(9) (2011): 53-61.

Maslій, O. A. "Metodychni zasady identyfikatsii zahroz ekonomichnii bezpetsi derzhavy" [Methodical Bases of Identification of Threats to Economic Security of the State]. *Ekonomika i rehion*, no. 6 (2017): 28-34.

Polumiienko, S. K., and Horda, S. Ye. "Indykativnyi analiz protsesiv natsionalnoho rozvytku" [Indicative Analysis of National Development Processes]. *Matematychni modeliuвання v ekonomitsi*, no. 2 (2016): 65-97.

"The Global Competitiveness Index : The Global Competitiveness Report 2019". http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

"The Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP) introduced". https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/The_Macroeconomic_Imbalance_Procedure_%28MIP%29_introduced#The_MIP_indicators_Data_extracted_in_October_2019

Tamošiūnienė, R., and Munteanub, C. "Current research approaches to economic security". *1st International Conference on Business Management Universitat Politècnica de Valencia*, 2015.

DOI: 10.4995/ICBM.2015.1537

"United Nations Development Programme". Human Development Reports. <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

Voloshchuk, R. V. "Ohliad pidkhodiv do intehralnoho otsiniuvannia stanu ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [Review of Approaches to Integrated Assessment of the State of Economic Security of the State]. *Induktyvne modeliuвання skladnykh system*, no. 9 (2017): 38-49.

Yedynak, V. "Svitovi dosvid rozviazannia problemy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky" [World Experience in Solving the Problem of Economic Security]. *Ekonomika ta pidpriemnytstvo. Derzhava ta rehiony*, no. 3 (2009): 51-54.

Стаття надійшла до редакції 07.08.2020 р.